

Sammanfattning

Tvisten gäller nivån på det traktamente som enligt VVS-Installationsavtalet skall betalas vid övernattningsarbete utom hemorten. Den fråga som Arbetsdomstolen har tagit ställning till är om kollektivavtalet innebär att traktamentet skall sänkas från 300 kr per dygn till 240 kr per dygn när bortovaron överstiger tre månader. En sådan sänkning följer av skattelagstiftningens regler om avdragsgilla traktamentsbelopp. I det nu gällande kollektivavtalet föreskrivs att traktamente skall utgå enligt skattelagstiftningens regler. Enligt arbetsgivarsidans uppfattning innebär det att traktamentet enligt avtalet också skall sänkas efter tre månader. Det är ostridigt att någon sådan sänkning av traktamentet inte skulle ske enligt föregående kollektivavtal och att detta följde av en protokollsanteckning till avtalet. I en anmärkning till den omtvistade traktamentsbestämmelsen görs en hänvisning till denna protokollsanteckning som till sitt innehåll dock inte finns återgiven i kollektivavtalstexten efter den senaste avtalsändringen. Av avgörande betydelse för tolkningen av kollektivavtalet i det omtvistade hänseendet är om protokollsanteckningen alltjämt skall tillämpas eller inte.

Sökord: kollektivavtal, protokollsanteckning, traktamente

Lagrum: –

Rättsfall: –

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2006-05-31
StockholmDom nr 67/06
Mål nr A 87/05

KÄRANDE OCH GENSVARANDE

1. VVS-Installatörerna, Box 17537, 118 91 STOCKHOLM
2. NVS Installation Aktiebolag, 556053-6194, Box 384, 201 23 MALMÖ
Ombud för båda: f.d. förhandlingschefen Björn Runemar, Skillingagränd 5,
112 20 STOCKHOLM

SVARANDE OCH GENKÄRANDE

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 106 32 STOCKHOLM
Ombud: advokaten Peter Kindblom, Advokatfirma Lindhs DLA Nordic KB,
Box 7315, 103 90 STOCKHOLM

SAKEN

Traktamente

Mellan VVS-Installatörerna och Svenska Byggnadsarbetareförbundet (förbundet) gäller varandra avlösande kollektivavtal, det s.k. VVS-Installationsavtalet. Det i målet aktuella kollektivavtalet gäller för tiden den 1 april 2004–31 mars 2007. I avtalet finns bl.a. följande bestämmelser.

§ 7 Arbete utom hemorten*

.....

Mom 7 TRAKTAMENTE VID ÖVERNATTNING*

När arbetsplatsen är belägen mer än 70 km från bostaden och utanför företaget erhåller den anställde vid övernattning fritt logi och fri kost av tillfredsställande beskaffenhet eller traktamente.

Traktamente utgår i enlighet med gällande skattelagstiftning.

Exempel:

Helt dagtraktamente om 200 kr utgår vid resa som påbörjas före kl. 12:00 samt hemkomst efter kl. 19:00. Vid utresa efter respektive hemkomst innan dessa klockslag utges ett halvt dagtraktamente. Vid övernattning utgår natttraktamente om 100 kr.

När arbetsgivaren bekostar logi eller kost reduceras ovanstående traktamente enligt skattelagstiftningen.

Bekostar arbetsgivaren såväl kost som logi har den anställde dock alltid rätt till 20 kr per helt dygn.

.....

Anmärkningar:

.....

4. Traktamentesbeloppen i exemplet ovan är de som gällde 2004-04-01.

Se protokollsanteckning 31.

Till kollektivavtalet finns bifogat ett antal bilagor, varav en som benämns Protokollsanteckningar. Bilagan innehåller protokollsanteckningar upptagna under 24 punkter. I ingressen anges följande.

Nedanstående protokollsanteckningar från olika avtalsförhandlingar utgör tillämpningsregler och tolkningar av avtalstexter som tillkommit för att undvika tvister mellan parterna. Uppställningen är ett urval av de viktigaste protokollsanteckningarna.

I det kollektivavtal som föregick det nu omtvistade kollektivavtalet, 2001 års avtal, hade § 7 mom 7 om traktamente vid övernattning följande lydelse.

När arbetsplatsen är belägen mer än 70 km från bostaden och utanför företaget erhåller den anställde vid övernattning fritt logi och fri kost av tillfredsställande beskaffenhet eller traktamente.

Traktamente utgår med 300 kr per helt dygn. Vid avresa före kl 12.00 och hemkomst efter kl 19.00 utges helt traktamente. Vid avresa resp. hemkomst före dessa klockslag utges halvt traktamente.

När arbetsgivaren bekostar logi eller kost reduceras ovanstående traktamenten med 40 % avseende logi och 60 % avseende kost. Bekostar arbetsgivaren såväl kost som logi har den anställde dock alltid rätt till 20 kronor per helt dygn.

.....

En bilaga med protokollsanteckningar fanns även i 2001 års avtal. Ingressen i den bilagan är likalydande som den ovan citerade från det omtvistade 2004 års avtal men bilagan upptar 33 punkter. Protokollsanteckningen under punkten 31 har följande lydelse.

Protokollsanteckning till § 7 Mom 4

Traktamente skall under de förutsättningar, som anges i avtalet utgå med vid varje tidpunkt högsta skattefria avdragsbelopp enligt kommunalskattelagen. Om olika avdragsbelopp gäller för traktamente enligt kommunalskattelagen, beroende på hur lång tid traktamente lyfts, skall begreppet ”högsta skattefria avdragsbelopp” i denna protokollsanteckning alltid avse det högsta beloppet oberoende av under hur lång tid traktamente lyfts.

Om högsta skattefria avdragsbelopp förändras – uppåt eller nedåt – skall gällande avtalsbelopp vid samma tidpunkt förändras på samma sätt.

Traktamentsnivån enligt avtal (300 kr per dygn) ligger dock fast utan fluktuationer uppåt eller nedåt fram till den tidpunkt då avdragsschablonen uppnått nivån 300 kr.

NVS Installation Aktiebolag (bolaget) är medlem i VVS-Installatörerna och bundet av VVS-Installationsavtalet. L.G.A. och R.R. är anställda hos bolaget som montörer. De arbetade under tiden den 11 juli – 7 november 2004 på en arbetsplats som var belägen mer än 70 km från bostaden och utanför företaget och var ostridigt berättigade till traktamente. Det är däremot tvistigt om de har rätt till samma belopp – 300 kr per dygn – för hela perioden eller om beloppet efter tre månader skall sänkas till 240 kr per dygn. Bolaget har efter tre månader, dvs. för tiden den 11 oktober – 7 november 2004 betalat traktamente med utgångspunkt i det lägre beloppet. Parterna har förhandlat i frågan utan att kunna lösa den.

VVS-Installatörerna och bolaget har väckt talan mot förbundet och yrkat att Arbetsdomstolen skall fastställa att L.G.A. och R.R. inte har rätt till traktamente för perioden den 11 oktober till den 7 november 2004 med 1 680 kr respektive 1 260 kr.

Förbundet har bestritt yrkandet och har i sin tur väckt talan mot arbetsgivarparterna och yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta bolaget att betala

1. traktamente till L.G.A. med 1 680 kr och till R.R. med 1 260 kr,
2. allmänt skadestånd till envar av L.G.A. och R.R. med 2 000 kr samt
3. allmänt skadestånd till förbundet med 5 000 kr.

Förbundet har vidare yrkat ränta enligt 6 § räntelagen på beloppen under punkten 1 från den 1 januari 2005 och på beloppen under punkterna 2 och 3 från dagen för delgivning av stämning, den 7 juli 2005, allt till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt förbundets yrkanden. De yrkade beloppen liksom ränteyrkandena har vitsordats som skäligen i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Arbetsgivarparterna

Sammanfattande inställning

L.G.A. och R.R. arbetar som montörer hos bolaget. Under perioden den 11 juli – 7 november 2004 arbetade de på en arbetsplats som var belägen mer än 70 km från deras bostäder och utanför företaget. De var därmed enligt § 7 mom 7 första stycket i VVS-Installationsavtalet berättigade till antingen fritt logi och fri kost av tillfredsställande beskaffenhet eller traktamente. Det är arbetsgivaren som i det enskilda fallet väljer om kost och logi skall tillhandahållas eller om traktamente skall utges. I detta fall hade arbetsgivaren valt traktamente.

Det är ostridigt att de två arbetstagarna hade rätt till traktamente med 300 kr per dygn under de tre första månaderna. Däremot är tvistigt med vilket belopp traktamentet skall utgå för tiden därefter.

I andra stycket i den nämnda avtalsbestämmelsen anges uttryckligen att traktamente skall utgå i enlighet med gällande skattelagstiftning. Av bestämmelserna i inkomstskattelagen (1999:1229) framgår att, när arbetet varit förlagt till annan ort, det sammanlagda högsta skattefria traktamentet uppgår till 300 kr per dygn för de tre första månaderna av vistelsen där och att det därefter minskas till 240 kr per dygn. Beräkningen av traktamentsbeloppen sker med utgångspunkt i prisbasbeloppet. Bolaget har i detta fall betalat traktamente i enlighet med dessa regler. Eftersom detta också följer av kollektivavtalet är bolaget inte skyldigt att till de berörda arbetstagarna betala något ytterligare i traktamente för den aktuella tiden. Bolaget har följaktligen inte heller gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott.

De tidigare traktamentsreglerna

Före skattereformen år 1991 var rätten till traktamente konstruerad så att traktamente utgick om arbetsplatsen var belägen så långt bort från företaget att det inte gick att ta sig till och från arbetet med allmänna kommunikationsmedel. Synsättet bakom denna konstruktion var präglat av förhållandena under det tidiga 1900-talet när arbetstagarna ofta var bosatta nära företaget och inte heller hade tillgång till bil. Efter hand som det blev allt vanligare med bil kom en stor mängd traktamenten att utges utan något krav på övernattning. I och med skattereformen år 1991 krävdes övernattning för att arbetsgivaren skulle ha rätt att behandla traktamentena som en kostnad i företaget. Det tidigare systemet blev då ohållbart. En partsgemensam grupp bildades som under åren 1989–1991 utförde ett omfattande arbete med en genomgång av bl.a. skattesystemet och mängder av beräkningar av hur olika regler skulle slå för såväl företagen som arbetstagarna. I avtalsrörelsen år 1991 enades parterna om en ny modell för rätten till traktamente som i huvudsak motsvarar nuvarande regler i § 7. Den nya modellen skulle dock

genomföras successivt och parterna var, vilket framgår av en protokollsanteckning, eniga om att allteftersom utvärdera effekterna av reglerna fram till en slutlig övergång till det nya systemet.

Traktamentsreglerna har härefter varit uppe till behandling i var och varannan avtalsrörelse. Bestämmelserna i § 7 har således frekvent avhandlats mellan parterna och det finns en stor kunskap på båda sidor om innebörden i och konsekvenserna av skattelagstiftningen på området. Bl.a. har parterna tagit fram broschyrer om hur ersättning skall utges och beskattas.

I samband med avtalsrörelsen år 2001 uttryckte arbetsgivarparten uppfattningen att kostnaderna för traktamenten behövde sänkas. De diskussioner som fördes ledde inte då till några avtalsändringar. Däremot enades parterna om att tillsätta en arbetsgrupp som skulle utreda och bearbeta traktaments- och reskostnadsfrågor. Direktiven till arbetsgruppen finns i en protokollsanteckning. Av direktiven framgår att gruppen dels hade ett vittomfattande uppdrag att se över hela regelsystemet i avtalets § 7, dels hade två mera specifika uppgifter som uttrycktes i två särskilda satser.

I arbetsgruppen ingick från VVS-Installörerna R.J. och A.S. samt från förbundet G.H. och R.K. Gruppen träffades vid sex-sju tillfällen. Diskussionerna tog sin utgångspunkt i det gällande avtalets lydelse. Efter varje sammanträde ställde arbetsgivarparten samman de texter som man på den sidan uppfattade att det rörde enighet om. Texterna sändes över till förbundet och utgjorde sedan underlag inför nästa sammanträde.

Från förbundets sida fördes tidigt fram idén att låta traktamentena helt knyta an till skattelagstiftningen. Några reservationer framfördes härvidlag inte. Diskussionerna i den här delen får ses mot bakgrund av att de skillnader som fanns mellan de traktamenten som utgick enligt kollektivavtalet och de skatterättsliga schablonavdragen hade lett till att vissa delar av traktamentena inte behandlades som skattefria kostnadsersättningar av skattemyndigheterna utan som lön, vilket i sin tur ställde till problem för såväl arbetsgivare som arbetstagare. De texter som gruppen arbetade med kom redan tidigt att i § 7 mom 7 innehålla meningen ”Traktamente utgår i enlighet med skattelagstiftningen”. Någon reaktion på just den här formuleringen kom inte från förbundets sida. Denna mening, som utgör den centrala bestämmelsen för rätten till traktamente inom avtalsområdet, var följaktligen med under hela arbetet och kom sedan också att flyta in i avtalet. I denna skrivning kan något annat inte läsas in än att traktamentsnivåerna skall bestämmas utifrån vad som gäller enligt skattelagstiftningen och då följaktligen även att det skall ske en minskning av traktamentet efter tre månader.

Avtalsrörelsen 2004

I avtalsrörelsen år 2004 som sedan följde på arbetsgruppens arbete var VVS-Installatörernas yrkande avseende § 7 att den paragrafen skulle ändras i enlighet med det förslag som parterna hade redovisat i den särskilda arbetsgruppen. Förbundet påfordrade att det i § 7 mom 7, för förståelsens skull, skulle införas ett förtydligande exempel. Detta hade VVS-Installatörerna inte anledning att motsätta sig och därför infördes det exempel som nu finns i momentets tredje stycke. I och med att det angavs belopp i exemplet blev det också nödvändigt att klargöra att de beloppen motsvarade vad som då gällde. Detta gjordes genom att under anmärkningar i avtalstexten införa en ny punkt, punkten 4, där det anges att traktamentsbeloppen i exemplet är de som gällde den 1 april 2004.

Eftersom de nya reglerna medförde att ändringar i skattelagstiftningens traktamenten skulle leda till ändringar även i traktamentsbeloppen enligt avtalet var det nödvändigt med en regel som klargjorde när sådana ändringar skulle få genomslag i avtalet. Tanken var att till avtalet knyta en protokollsanteckning med ett sådant innehåll.

I avtalsrörelsen år 2004 blev parterna även ense om att göra en översyn av de 33 protokollsanteckningar som fanns med i en bilaga till 2001 års avtal. Syftet med översynen var dels att upphäva en del av anteckningarna som inte längre behövdes, dels att hänföra en del av dem till andra bestämmelser i avtalet eftersom tidigare avtalsändringar medfört att hänvisningarna inte stämde. Som underlag för förhandlingarna i den här delen fanns ett arbetspapper som upptog 33 punkter och som syftade på de 33 protokollsanteckningarna. Vid vissa punkter hade skrivits "Utrangeras". Det gällde sådana som skulle utgå. Vid andra punkter hade skrivits en hänvisning till den relevanta avtalsbestämmelsen som punkten skulle hänföras till. Vid punkten 31, som alltså innehöll den protokollsanteckning som gällde enligt 2001 års avtal och som innebar bl.a. att någon reducering inte skulle ske av utgående traktamenten oberoende av hur länge traktamente hade lyfts, fanns anteckningen "Not". Tanken med denna notering var just att markera att det – på grund av att avtalsparterna var ense om att knyta traktamentsreglerna till skattelagstiftningen – var nödvändigt att komma överens om en regel som talade om när förändringar i skattelagstiftningens traktamentsregler skulle få genomslag på kollektivavtalsreglerna. Meningen var att detta skulle ske i form av en ny protokollsanteckning som knöts till den nya texten i § 7 mom 7 och som alltså skulle ersätta protokollsanteckning 31. Avtalsparterna blev också muntligen "över bordet" överens om att en regel av det här slaget skulle formuleras. Av förbiseende kom dock detta inte sedan att ske utan glömdes bort.

Arbetet med protokollsanteckningarna resulterade i att det i 2004 års avtal återstod 24 punkter av de 33 punkterna som fanns i bilagan till 2001 års avtal. Bland dem som inte längre finns i bilagan med protokollsanteckningar är anteckningen i den tidigare punkten 31.

Av ingressen till bilagan med protokollsanteckningar framgår visserligen att de däri upptagna anteckningarna är ett ”urval” av de viktigaste protokollsanteckningarna. Emellertid har det bruket utvecklats så att det i det tryckta avtalet tas med alla de regler som har någon materiell betydelse för relationen mellan den enskilde arbetsgivaren och arbetstagarna. Sådana protokollsanteckningar som har betydelse enbart för avtalsparterna, t.ex. överenskommelser om tillsättande av arbetsgrupper och liknande, tas inte med. Detta illustreras av den underskrivna avtalsuppgörelsen från år 2004. I överenskommelsen finns en bilaga som innehåller protokollsanteckningar av det senare slaget som sedan inte finns med i det tryckta avtalet. Det kan vidare noteras att i den underskrivna överenskommelsen så anges överst på bilagan med de återstående 24 protokollsanteckningarna orden ”Avsnittet protokollsanteckningar får ny lydelse enligt följande”.

Regeln i den tidigare punkten 31 finns alltså inte med i 2004 års avtal och har följaktligen upphört. Det finns inte heller längre något behov av den regeln sedan parterna blivit överens om att helt, utan begränsningar, knyta traktamentena till skattelagstiftningens regler.

Inför tryckningen av 2004 års avtal överlämnades på sedvanligt sätt ett fullständigt manus från VVS-Installatörerna till förbundet för eventuella synpunkter. Det kom också ett antal anmärkningar från förbundet om hur avtalet borde se ut. Någon anmärkning som tog sikte på innehållet i den nu omtvistade bestämmelsen gjordes emellertid inte. Det gjordes inte heller några påpekanden med anledning av att protokollsanteckning 31 inte längre fanns med i protokollsbilagan. Inte heller gjordes någon anmärkning om att det i 2004 års lönebilaga – till skillnad mot lönebilagan i 2001 års avtal – inte särskilt angavs att traktamentet enligt § 7 uppgick till 300 kr. Eftersom traktamentena i fortsättningen helt skulle följa skattelagstiftningen behövdes inte heller längre någon beloppsangivelse i lönebilagan. Om förbundet hade en annan uppfattning om traktamentets storlek borde man emellertid ha reagerat över avsaknaden av traktamentsbelopp i den nya lönebilagan, vilket alltså inte skedde.

Informationen från VVS-Installatörerna till medlemsföretagen om det nya avtalet och de förändrade traktamentsreglerna gick till på sedvanligt sätt. I omedelbar anslutning till avtalsuppgörelsen lämnades en mycket kortfattad information i Medlemsnytt och VVS-Installatörernas cirkulär. I ett senare cirkulär gavs en fullständig information om det nya avtalet där också det nya innehållet i § 7 mom 7 redovisades. Vidare hölls ett antal lokala informationsmöten. Av det informationsmaterial i form av overheadbilder som användes framgår tydligt att traktamentsnivån skulle sänkas efter mer än tre månaders bortovaro. Senare under hösten 2004 anordnades ett antal kurser om avtalets reseregler där innebörden i traktamentsreglerna redovisades på samma sätt.

Sammanfattningsvis är det alltså arbetsgivarparternas uppfattning att innebörden i den omtvistade bestämmelsen är att traktamentsnivåerna i avtalet bestäms av skattelagstiftningens regler. Detta framgår också direkt av avtalsbestämmelsens ordalydelse.

Förbundet

Förbundets uppfattning är att kollektivavtalet har den innebörden att traktamente vid övernattning skall utgå med sammanlagt 300 kr per dygn även när vistelsen på annan ort överstiger tre månader. De berörda arbetstagarna som för den omtvistade tiden ersatts med enbart 240 kr per dygn är därför berättigade till mellanskillnaden mellan 300 kr och 240 kr. För L.G.A:s del rör det sig om 28 dygn och för R.R:s del om 21 dygn.

2001 års avtal

Av innehållet i § 7 mom 7 i 2001 års avtal framgår att traktamente utgår med 300 kr per helt dygn. Vidare framgår att om avresa skedde efter kl. 12.00 respektive om hemresa skedde före kl. 19.00 så skulle bara ett halvt traktamente utges för den dagen. Denna regel om halvt traktamente tillämpades i praktiken inte annat än vid den första utresan till den aktuella arbetsplatsen och den sista hemresan därifrån. När arbetstagaren åkte hem däremellan tillämpades inte klockslagen. I 1991 års avtal hade det inte funnits några motsvarande regler med klockslag som fanns i 2001 års avtal. Avtalsparterna var överens om att det, på motsvarande sätt som hade gällt enligt 1991 års avtal, var tillräckligt att man arbetade borta i fem dagar för att få fem hela dygnstraktamenten även om arbetstagaren t.ex. åkte hem tidigare på fredagen.

Vid tidpunkten för tillkomsten av 2001 års avtal uppgick de skattefria traktamentena, dvs. sådan ersättning för merkostnader vid tjänsteresor som motsvarar det utrymme för avdrag för ökade levnadskostnader som medges enligt skattelagstiftningen, till 180 kr avseende dagtraktamente och 90–95 kr i natttraktamente. De motsvarade alltså ett dygnstraktamente om 270–275 kr. Skattelagstiftningen är dock inte uppbyggd med utgångspunkt i dygnstraktamenten. De 300 kr som utgick enligt avtalet innebar alltså till en början en avvikelse från skattereglerna. Innan 2004 års avtal började gälla hade emellertid även det sammanlagda skattemässiga avdragsbeloppet kommit att uppgå till 300 kr.

Någon motsvarighet till regeln i 2001 års avtal att traktamentena för logi eller kost skulle reduceras med 40 procent respektive 60 procent när arbetsgivaren bekostar logi eller kost fanns inte i skattelagstiftningen. Vidare var, och är, inte heller grundförutsättningarna för traktamente helt överensstämmande om man jämför hur de är utformade i avtalet respektive lagen. Enligt avtalet utgick, och utgår alltså, traktamente när arbetsplatsen är belägen 70 km från bostaden och utanför företaget medan förutsättningen för avdragsrätt för traktamenten enligt skattelagstiftningen är att arbetsplatsen är belägen mer än 50 km från såväl det vanliga tjänstestället som bostaden.

Det var således i själva verket ganska lite i de aktuella reglerna i 2001 års avtal som helt överensstämde med skattelagstiftningens regler.

Protokollsanteckning 31 går tillbaka till 1991 års överenskommelse. Av anteckningen framgår att traktamentet per dygn alltid skall uppgå till 300 kr även om det belopp som är avdragsgillt enligt skattelagstiftningen understiger det beloppet. Historiskt sett har också en inte obetydlig del av de kollektivavtalsenliga traktamentena, i och med att de överstigit de skattefria avdragsbeloppen, behandlats som lön. Innan 2001 års avtal löpte ut hade dock, som nämnts, även de avdragsgilla schablonbeloppen nått upp till sammanlagt 300 kr.

Av protokollsanteckningen framgår vidare att traktamentets storlek inte påverkas av den tremånadersregel som finns i skattelagstiftningen.

Arbetsgruppen

Det är riktigt som arbetsgivarparterna har anfört att det i samband med 2001 års avtalsuppgörelse bestämdes att en arbetsgrupp skulle tillsättas som skulle göra en översyn av traktamentsreglerna i kollektivavtalet. Det var dock inte fråga om någon allmän översyn. Gruppens uppgifter har i direktiven uttryckts i två satser. Av den första satsen framgår att nattractamentet skulle ses över. Bakgrunden till detta var att det avdragsgilla schablonbeloppet avseende logi, nattractamentet, inte hade följt med utvecklingen. Förbundet ville därför utreda frågan om möjligheten att arbetsgivaren, i stället för att betala nattractamente, tillhandahåll bostad. Den andra satsen i direktiven avsåg en förändring av avtalets Tabell T, som innehåller reskostnadsbidrag vilka är bestämda i relation till avståndet mellan bostaden och arbetsplatsen. I direktiven till arbetsgruppen sägs inget om en anpassning av avtalet till skattelagstiftningen.

I arbetsgruppen som, såsom arbetsgivarparterna har anfört, bestod av fyra personer diskuterades mot den här bakgrunden i huvudsak följande frågor. Den nyssnämnda frågan om arbetsgivarens tillhandahållande av bostad diskuterades men någon enighet uppnåddes inte. Inte heller kunde någon enighet nås i frågan om reskostnadsbidragen där förbundet ville ha ett högre ersättningsbelopp för hemresor vid helg när avståndet till bostaden översteg 170 km. Vidare behandlades det krav som arbetsgivarsidan drev om att traktamente över huvud taget inte skulle utgå om arbetsplatsen var belägen inom ett avstånd av 50 km från arbetsgivarens driftställe. Någon enighet nåddes inte kring detta krav. Däremot enades parterna om att de avdrag som skulle tillämpas när arbetsgivaren stod för kost och logi skulle följa skattelagstiftningens regler. Vidare diskuterades man och blev överens om att reglerna vid hemresa i samband med helger också skulle följa skattelagstiftningen. Det diskuterades även att reglerna om rätt till helt eller halvt traktamente skulle vara desamma som i skattelagstiftningen och då främst utifrån betydelsen av när arbetstagaren kom hem. Också på denna punkt nåddes enighet om att traktamente skulle utgå i enlighet med skattelagstiftningens regler. Någon diskussion om en sänkning av traktamentsbeloppen efter tre månader fördes över huvud taget inte.

Avtalsrörelsen 2004

Förbundets yrkanden i avtalsrörelsen 2004 var, såvitt avsåg bestämmelserna i § 7, att alla nivåer i avtalet skulle räknas upp. Detta visar att det ingalunda förelåg någon enighet parterna emellan om att avtalets traktamentsnivåer generellt skulle följa lagens avdragsbelopp. Det skulle ju innebära att traktamentsnivån, till skillnad mot vad som tidigare gällt enligt avtalet, till och med skulle komma att sänkas efter tre månader. Om avtalsparterna hade varit eniga om detta ter det sig inte rimligt att den ena parten då ändå framställer yrkanden om höjda nivåer. Det kan tilläggas att förbundet i fråga om traktamentena inte hade framställt några krav på höjda belopp sedan år 1991.

Det framgår inte heller av arbetsgivarsidans yrkanden i avtalsrörelsen att de framställde krav om beloppsförändringar. Under avtalsförhandlingarna fördes inte heller någon diskussion om en sänkning av dygnstraktamentet efter tre månader.

Det kan vidare konstateras att reglerna i § 7 mom 7 inte heller i det avtal som blev resultatet av 2004 års avtalsförhandlingar helt svarar mot reglerna i skattelagstiftningen. Redan första stycket i bestämmelsen, som innehåller den grundläggande regeln om när traktamente över huvud taget skall utgå, avviker, liksom tidigare, från vad som gäller enligt lagen.

Den hänvisning till gällande skattelagstiftning som i 2004 års avtal infördes i paragrafens andra stycket syftar på det efterföljande exemplet. Det var en markering av att de klockslag som finns i bestämmelsen nu också, till skillnad mot vad som tidigare varit fallet, faktiskt skulle tillämpas även vid de veckovisa hemresorna.

Vidare kan anmärkas att hänvisningen till skattelagstiftningen i fjärde stycket inte skulle ha behövts om detsamma ända gäller redan genom vad som föreskrivs i andra stycket.

Protokollsanteckning 31

Av innehållet i protokollsanteckning 31 framgår att traktamentsbeloppets storlek inte skall påverkas av under hur lång tid det har lyfts, dvs. den reduceringsregel som finns enligt skattelagstiftningen och som medför att traktamentsnivån sänks efter tre månaders bortovaro skall inte gälla enligt avtalet. Avtalsparterna är också ense om att detta var förhållandet under giltighetstiden för 2001 års VVS-Installationsavtal.

I 2004 års avtal finns i anmärkningarna under § 7 mom 7 i punkten 4 en hänvisning till protokollsanteckning 31. Hänvisningen finns där för att protokollsanteckningen fortfarande gäller. Anteckningen har således inte upphört att gälla enbart för att den inte längre står med i avtalsbilagan längst bak i det tryckta avtalet utan har, genom hänvisningen, förts in i anslutning till den avtalsbestämmelse som den tar sikte på.

Redan av ingressen till bilagan med protokollsanteckningar framgår att uppställningen däri inte är fullständig. Det talas följaktligen om ett ”urval” av protokollsanteckningar. Det är inte alls ovanligt att inte alla gällande överenskommelser är med i den tryckta avtalsboken. Som exempel på en protokollsanteckning som gäller utan att vara med bland protokollsanteckningarna i avtalsbilagan kan nämnas en anteckning som rör reglerna om sjuklön och begreppet ”bibehållen lön”. Den protokollsanteckningen gäller för övrigt i högsta grad förhållandet mellan den enskilde arbetsgivaren och arbetstagarerna.

Det är riktigt att parterna var överens om att protokollsanteckningarna skulle gås igenom och att vissa skulle utmönstras. Det är däremot inte riktigt som arbetsgivarparterna påstår att anteckningen ”Not” som finns vid punkten 31 på arbetspapperet med förteckningen över protokollsanteckningarna har den betydelse som de hävdar. Anledningen till denna notering var att parterna var ense om att i anmärkningarna till avtalsbestämmelsen i § 7 mom 7 införa en hänvisning till denna protokollsanteckning i stället för att ha den i bilagan.

Övriga omständigheter

Till stöd för att avtalsparterna inte med 2004 års avtal åsyftade någon ändring av traktamentsreglerna i det nu omtvistade hänseendet kan även framhållas att det i avtalsöverenskommelsens lönebilaga inte finns några övergångsbestämmelser som tar sikte på dessa regler trots att övergångsbestämmelser finns i övrigt. Enligt förbundets uppfattning hade det varit nödvändigt med övergångsregler för den situationen att traktamentsnivån skulle sjunka efter tre månader och arbetstagaren när avtalet trädde i kraft redan hade påbörjat en arbetsperiod utanför hemorten.

Av information om det nya avtalet som getts ut av VVS-Installatörerna framgår att arbetsgivarparten i sin information anger att traktamentsreglerna i § 7 i 2004 års avtal skall gälla från och med den 1 juli 2004 trots att avtalet gäller från och med den 1 april samma år. Detta visar att arbetsgivarparternas uppfattning om innebörden i avtalet onekligen kräver någon form av övergångsregler. Någon överenskommelse om en regel av det slag som VVS-Installatörerna informerat om finns dock inte utan är helt och hållet arbetsgivarpartens eget påfund. Det kan konstateras att regeln om ikraftträdande den 1 juli 2004 inte heller är förenlig med själva avtalsöverenskommelsen. I överenskommelsen, där parterna enas om att prolongera mellanvarande avtal med de ändringar och tillägg som följer av överenskommelsen, anges vidare att samtliga förändringar av löner och ersättningsbelopp gäller – om inte annat särskilt angivits – från och med den löneperiod som börjar den 1 april 2004, 1 april 2005 respektive 1 april 2006 eller närmast därefter. Att några bestämmelser skulle börja gälla den 1 juli 2004 finns inte angivet någonstans.

När det gäller informationen i övrigt från VVS-Installatörerna med anledning av 2004 års avtal är det intressanta vad som inte framgår av den. Varken i Medlemsnytt eller det cirkulär som gavs ut direkt efter avtalsuppgörelsen sägs någonting om att traktamentet skulle sänkas efter tre månader.

Sammanfattning av grunden

Innebörden i § 7 mom 7 i VVS-Installationsavtalet, med därtill hörande anmärkningar och hänvisningar, är att vid arbete utom hemorten sammanlagt dygnstraktamente om 300 kr skall utgå oberoende av hur lång tid traktamentet lyfts. Någon förändring härvidlag har inte inträtt mellan 2001 års avtal och det nu gällande 2004 års avtal. Bolaget är således skyldigt att till de berörda arbetstagarna betala mellanskillnaden mellan de 240 kr som betalats och de 300 kr som skall utges enligt avtalet. Vidare är bolaget skadeståndsskyldigt för kollektivavtalsbrott.

Arbetsgivarparterna

Det är riktigt att det finns en gällande protokollsanteckning som avser sjuklön och som inte finns med i avtalsbilagan med protokollsanteckningar. Detta får dock ses som det undantag som bekräftar regeln att bilagan upptar de protokollsanteckningar som är av direkt betydelse för de enskilda arbetsgivarna och arbetstagarna. Det kan tilläggas att den protokollsanteckningen till stora delar nu är överspelad.

Det är ett misstag att det i punkten 4 i anmärkningarna kom att flyta in en hänvisning till protokollsanteckning 31. Som nämnts var avsikten att den anteckningen skulle ersättas med en ny som tog sikte på vad som skulle gälla när det skedde förändringar i de skattefria avdragsbeloppen.

När det gäller informationen om ikraftträdandet av de nya traktamentsreglerna kan konstateras att den 1 juli 2004 är det för arbetstagarna mest fördelaktiga datumet, då har ju avtalet varit i kraft i tre månader. Avtalsparterna blev också under hand överens om att de nya bestämmelserna i § 7 skulle börja gälla från detta senare datum.

Domskäl

Tvisten

Den tvistefråga som Arbetsdomstolen skall ta ställning till är om traktamentsreglerna i 2004 års VVS-Installationsavtal innebär att det sammanlagda traktamentet per dygn vid övernattnings skall sänkas från 300 kr till 240 kr när en arbetstagare arbetat på samma arbetsplats utom hemorten i mer än tre månader.

Det är ostridigt att skattelagstiftningens regler om avdragsgilla traktamentsbelopp innebär att det sammanlagda dag- och nattractamentet per dygn efter tre månader sänks från 300 kr till 240 kr. Vidare är ostridigt att reglerna i föregående kollektivavtal innebär att dygnstraktamente skulle utgå med 300 kr oberoende av hur länge traktamente hade lyfts. Det är också ostridigt att detta framgick av bestämmelserna i en protokollsanteckning och att i 2001 års avtal denna anteckning fanns upptagen under punkten 31 i en bilaga med protokollsanteckningar.

Arbetsgivarparternas ståndpunkt är att kollektivavtalet har den innebörden att dygnstraktamentet efter tre månader uppgår till högst 240 kr. Detta framgår enligt arbetsgivarparterna av att bestämmelsen i § 7 mom 7 numera uttryckligen anger att traktamente utgår i enlighet med gällande skattelagstiftning och då protokollsanteckning 31 enligt dem inte längre gäller.

Förbundets uppfattning är att det inte skett någon ändring i traktamentsreglerna i det nu omtvistade hänseendet i och med 2004 års avtal och att därför ett traktamente om 300 kr alltså skall utgå även om arbetet utom hemorten pågår längre tid än tre månader. Enligt förbundet gäller nämligen fortfarande bestämmelserna i protokollsanteckning 31. Att bestämmelserna i protokollsanteckning 31 alltså skall tillämpas framgår enligt förbundet av den hänvisning som i anmärkningarna till § 7 mom 7 görs till den anteckningen.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på arbetsgivarparternas begäran hållits förhör upplysningsvis med förhandlingschefen R.J., regionansvarige för Norra Norrland A.S. samt förhandlaren och juristen D.J. På förbundets begäran har hållits förhör upplysningsvis med före detta ombudsmannen G.H., ombudsmannen R.K., avtalssekreteraren G.E. samt utredningssekreteraren B.A. Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

Några utgångspunkter för bedömningen

Tolkningsfrågan i målet får bedömas med utgångspunkt i följande omständigheter som framkommit genom utredningen och som i allt väsentligt torde vara ostridiga mellan parterna.

Reglerna i § 7 i avtalet om traktamente vid övernattningsarbete utom hemorten tillkom i samband med skattereformen år 1991. Då tillkom också protokollsanteckning 31 som föreskrev bl.a. att traktamente skulle utgå med vid varje tid högsta skattefria avdragsbelopp enligt skattelagstiftningen dock att avtalets traktamentsnivå, 300 kr, skulle ligga fast till dess att avdragsschablonen enligt skattelagstiftningen uppnådde samma nivå. Den nivån hade uppnåtts innan 2004 års avtal började gälla. Av protokollsanteckningen framgick vidare att någon minskning av traktamentsbeloppet inte skulle ske beroende på hur lång tid traktamente hade lyfts även om en sådan minskning följde av skattelagstiftningen.

I samband med avtalsrörelsen år 2001 blev avtalsparterna överens om att tillsätta en partsgemensam arbetsgrupp med uppgift att utreda och bearbeta vissa frågor som rörde avtalets § 7. I den arbetsgruppen ingick från VVS-Installatörernas sida R.J. och A.S. samt från förbundets sida G.H. och R.K. En fråga som diskuterades i gruppen rörde traktamentena i samband med resorna till och från arbetsorten. Fram till och med 2001 års avtal hade reglerna i avtalet som innebar att traktamente skulle utgå med enbart halvt belopp om avresa skedde senare respektive hemresa skedde tidigare än vissa angivna klockslag inte tillämpats i samband med de hemresor som företogs

under en pågående arbetsperiod. Arbetstagarna hade fått helt traktamente även om t.ex. hemresan på fredagen vidtagits mycket tidigare än vad som förutsattes för rätten att få helt traktamente. Detta hade bl.a. medfört problem i skatterättsligt hänseende för arbetstagarna eftersom en del av det traktamente som utgått ansågs utgöra lön. Parterna blev i arbetsgruppen och sedermera i avtalsrörelsen år 2004 ense om att i fortsättningen tillämpa reglerna om helt och halvt traktamente helt i enlighet med skattelagstiftningen. Andra frågor som diskuterades var möjligheten av att arbetsgivaren skulle tillhandahålla logi av viss beskaffenhet och frågan om vilka avstånd från den anställdes bostad respektive driftsenhet som skulle gälla som förutsättning för rätt till traktamente. I dessa senare frågor uppnåddes inte någon enighet.

Varken i arbetsgruppen eller i den efterföljande avtalsrörelsen diskuterades frågan om nivåerna på traktamentena i förhållande till hur lång tid traktamente hade lyfts.

Resultatet av diskussionerna i arbetsgruppen och de efterföljande avtalsförhandlingarna blev bl.a. att det i § 7 mom 7 i 2004 års avtal infördes meningen ”Traktamente utgår i enlighet med gällande skattelagstiftning”. Samtidigt infördes ett exempel som anger att helt dagtraktamente om 200 kr utgår vid resa som påbörjas före kl. 12.00 och vid hemkomst efter kl. 19.00 samt att ett halvt dagtraktamente utges vid utresa efter respektive hemkomst före dessa klockslag. Vidare anges att natttraktamente utgår med 100 kr.

I anmärkningarna i anslutning till § 7 mom 7 infördes i 2004 års avtal en ny punkt, punkten 4. I den angavs bl.a. att traktamentsbeloppen i momentets exempel är de som gällde den 1 april 2004, dvs. den tidpunkt då det nya avtalet började gälla.

I samband med avtalsförhandlingarna gjordes en genomgång av de 33 protokollsanteckningar som fanns fogade till avtalet i en särskild bilaga. Syftet med genomgången var bl.a. att utmönstra vissa överspelade protokollsanteckningar och att hänföra vissa till ”rätt” avtalsbestämmelse eftersom hänvisningarna till följd av avtalsändringar inte längre alltid stämde. På det arbetspapper som utgjorde underlag för genomgången fanns de 33 punkterna listade. Vid vissa av punkterna stod ordet ”utrangeras” och vid vissa andra en hänvisning till en avtalsbestämmelse. Vid punkten 31 fanns ordet ”Not”.

Den bilaga med protokollsanteckningar som sedan fogades till 2004 års avtal upptog 24 punkter med protokollsanteckningar. Bland dem fanns inte längre någon med motsvarande innehåll som i den tidigare punkten 31.

I den nämnda nya anmärkningen, punkten 4, under § 7 mom 7 i 2004 års avtal angavs förutom den tidigare redovisade texten även orden: ”Se protokollsanteckning 31.”

Gemensam partsavsikt?

Arbetsgivarparternas ståndpunkt är avtalsparterna med de avtalsändringar som vidtogs år 2004 gemensamt åsyftade att traktamentena beloppsmässigt därefter helt skulle följa skattelagstiftningens regler och följaktligen även att traktamentena skulle sänkas när de hade lyfts i tre månader. Det var enligt dem syftet med att i avtalstexten ta in orden om att traktamente utgår i enlighet med gällande skattelagstiftning. R.J. har berättat att han upplevde att det i arbetsgruppen fanns en gemensam strävan efter att traktamentsreglerna skulle följa lagens regler och att det enligt hans minnesbild var förbundets idé att ta in de nyssnämnda orden i avtalstexten. Även A.S. har uppgett att han uppfattade att det fanns en samsyn om att ett mål med arbetet var att minska risken för konflikter med skattereglerna.

Förbundet har hävdade att den ifrågavarande meningen i avtalet syftade på det efterföljande exemplet och att skälet var att framhålla att reglerna om helt och halvt traktamente vid hemresor i relation till olika klockslag faktiskt också skulle tillämpas i fortsättningen. R.K. har uppgett att det var angeläget att få till stånd en text som gjorde att arbetstagarna inte behövde råka ut för eftertaxeringar. Han har vidare uppgett att förändringen av hur traktamentsreglerna skulle tillämpas vid veckoslutsresorna i sig var en revolutionerande ändring samt att det var därför som skrivningen om att följa skattelagstiftningen och det efterföljande exemplet togs in i avtalstexten. Såväl R.K. som G.H. har vidare uppgett att deras minnesbild är att det egentliga arbetet med avtalstexten skedde först under avtalsrörelsen. Inte heller de har sagt sig ha något minne av att man i arbetsgruppen eller i avtalsförhandlingarna talade om traktamentsbeloppen som sådana. G.H. har uppgett att han inte har något minne av att det från förbundets sida fanns en strävan efter att allmänt anpassa traktamentsreglerna till skattelagstiftningen.

Någon riktigt entydig bild om hur det närmare gick till när de aktuella textdelarna infördes i avtalstexten har som framgår inte framkommit genom vad som berättats av dem som deltog i arbetsgruppen och inte heller av den övriga utredningen. Det synes dock vara klart att någon närmare diskussion inte fördes om vad som skulle vara innebörden i den tillagda textraden utan parterna synes ha utgått från att den återspeglade den egna uppfattningen. Klart är också att det inte förekom någon diskussion om traktamentsbeloppen som sådana och att frågan om en minskning av traktamentet efter tre månader aldrig uttryckligen berördes.

Sammanfattningsvis är det enligt Arbetsdomstolens mening inte möjligt att utifrån vad som framkommit om arbetet i arbetsgruppen och under avtalsförhandlingarna sluta sig till att det funnits en gemensam partsavsikt om innebörden i de nu berörda ändringarna i 2004 års avtal.

Förbundet har till stöd för att ingen av parterna hade avsikten att avtalsändringarna år 2004 skulle medföra någon sänkning av traktamentsbeloppen även åberopat att den information om det nya avtalet som VVS-Installatörerna gav ut till sina medlemmar i anslutning till avtalsuppgörelsen inte innehöll något om detta. Arbetsgivarparterna har bestritt att det av denna första,

kortfattade information kan dras den slutsatsen att arbetsgivarsidan hade samma syn på innehållet i avtalsändringarna som förbundet har. De har i sin tur vidare hänvisat till bl.a. det informationsmaterial som VVS-Installatörerna använde vid informationsträffar ute i landet med anledning av det nya avtalet och som anger att skattelagstiftningens olika traktamentsnivåer numera skulle tillämpas.

Enligt Arbetsdomstolens mening kan man inte av det av förbundet åberopade informationsmaterialet dra några sådana slutsatser som förbundet gjort gällande. Det är å andra sidan inte heller möjligt att av det av arbetsgivarparterna åberopade utbildningsmaterialet, som tagits fram av VVS-Installatörerna och använts i organisationens egen informationsverksamhet, komma fram till att parterna var eniga om att tillämpa skattelagstiftningens traktamentsnivåer på det sätt som arbetsgivarparterna hävdade.

Slutsatsen av det anförda blir att det av utredningen inte går att fastställa någon gemensam partsavsikt om avtalsändringarna av betydelse för frågan om storleken av traktamentet när arbetstagaren hade lyft traktamente i mer än tre månader.

Ordalydelsen och protokollsanteckning 31

I 2004 års avtal anges i § 7 mom 7 andra stycket, som redan framgått, följande. ”Traktamente utgår i enlighet med gällande skattelagstiftning.” Ordalagen framstår som tämligen entydiga och talar avgjort för arbetsgivarparternas ståndpunkt i tvisten. Det ter sig inte naturligt att, som förbundet hävdar, läsa texten i detta stycke som knuten enbart till exemplet nedanför – vilket finns i ett fristående tredje stycke – och alltså som en betoning av att det är just i de fall som tas upp där som lagens bestämmelser skall tillämpas.

För en tolkning enligt arbetsgivarparternas uppfattning talar också att det framstår som att innehållet i andra stycket har ersatt bestämmelsen i 2001 års avtal om att traktamente utgår med 300 kr per helt dygn, som alltså inte längre finns med i texten. Betydelsen av den skillnaden måste emellertid också ses i ljuset av att det beloppet tidigare var högre än det sammanlagda avdragsgilla traktamentet enligt skattelagstiftningen. Vidare kan konstateras att de belopp som anges i exemplet tillsammans uppgår till just 300 kr.

Något som skulle kunna tala emot att läsa bestämmelsen i andra stycket som en ren hänvisning om att traktamentsbeloppen helt skall följa skattelagens regler är bestämmelsen i momentets fjärde stycke. Där finns en regel om att traktamenten skall reduceras enligt skattelagstiftningen när arbetsgivaren bekostar kost och logi. Den bestämmelsen ter sig tämligen överflödiga då det redan i andra stycket finns en generell hänvisning till lagen och bestämmelsen inte innehåller några avvikelser från lagreglerna.

Vad som framkommit om arbetet med att ta fram den nya avtalstexten tillför enligt Arbetsdomstolens mening inte några avgörande hållpunkter för en bedömning av innebörden i texten. Som framgår ovan har uppenbarligen inte någon djupare diskussion ägt rum om betydelsen av den hänvisning till skattelagstiftningen som görs i andra stycket i bestämmelsen. Det har inte heller klargjorts genom utredningen vem som ursprungligen föreslog den omtvistade textraden även om det får anses ha framgått att det var VVS-Installatörernas representanter i förhandlingarna som allteftersom tog fram ett skriftligt underlag. Enligt Arbetsdomstolens mening kan det inte heller av de två avtalsutkast som har åberopats av arbetsgivarparterna dras någon slutsats av avgörande betydelse för tolkningsfrågan. Det kan dock noteras att det exempel som sedermera togs in i avtalstexten inte finns med i dessa utkast. Detta kan måhända förstärka intrycket att den omtvistade textraden inte enbart tog sikte på den situation som finns i exemplet.

Arbetsdomstolens slutsats av det anförda blir att avtalstexten sett utifrån enbart ordalagen i § 7 mom 7 andra stycket närmast ger stöd åt arbetsgivarparternas tolkning, dvs. att traktamentsnivån skall fullt ut följa skattelagstiftningens avdragsschablon även i fråga om den minskning som enligt lagens bestämmelser skall ske när vistelsen på en ort varat i mer än tre månader.

Emellertid måste även beaktas innehållet i de anmärkningar som finns i anslutning till bestämmelsen i § 7 mom 7. Anmärkningen i punkten 4, som tillkom i samband med 2004 års avtal, anger att traktamentsbeloppen i exemplet i bestämmelsen avser de belopp som gällde den 1 april 2004, dvs. den tidpunkt då avtalet började gälla. Därefter anges i anmärkningen ”Se protokollsanteckning 31”.

I den protokollsanteckningen, som tillkom i samband med avtalsändringarna år 1991, anges som en utgångspunkt att traktamente skall utgå med vid varje tidpunkt gällande högsta skattefria avdragsbelopp enligt skattelagstiftningen men att traktamentsnivån om 300 kr enligt avtalet skulle ligga fast fram till den tidpunkt då avdragsschablonen uppnått den nivån. Vidare framgår av protokollsanteckningen att det högsta beloppet skall utgå oberoende av hur lång tid traktamente lyfts, även om det enligt skattelagstiftningen gäller olika belopp beroende på tiden. Det är ostridigt att protokollsanteckningen inneburet bl.a. att det inom avtalsområdet inte skett någon minskning av utgående traktamenten efter tre månaders bortovaro trots att det avdragsgilla ersättningsbeloppet enligt inkomstskattelagen då skall reduceras.

Parterna är däremot oense om protokollsanteckningen fortfarande gäller efter tillkomsten av 2004 års avtal. Arbetsgivarparterna har hävdats att den hänvisning som i anmärkning 4 sker till anteckningen är ett misstag. Egentligen skulle anteckningen enligt dem ha ersatts av en annan protokollsanteckning, med ett annat innehåll, som skulle klargöra när en förändring i de skattemässiga avdragsbeloppen skulle ”slå igenom” vid avtalstillämpningen. Emellertid glömdes detta enligt arbetsgivarparterna bort i avtalsrörelsen. Hänvisningen i avtalet till anteckningen, som enligt dem fanns där som en påminnelse om att en ny anteckning skulle formuleras, kom därför av misstag att stå kvar.

Förbundets uppfattning är att protokollsanteckning 31 aldrig upphört och att hänvisningen till protokollsanteckningen i anmärkningen till § 7 finns där just för att anteckningen skulle kvarstå och traktamentet följaktligen inte påverkas av tremånadersregeln.

Avgörande för hur avtalet skall tolkas i det omtvistade hänseendet synes mot den här bakgrunden vara om protokollsanteckning 31 alljämt skall anses gälla eller om den har upphört.

D.J. har berättat att han inför genomgången i avtalsförhandlingarna av protokollsanteckningarna tog fram arbetspapperet med de 33 listade punkterna. Han har vidare uppgett att han inte kan säga vad ordet ”Not” vid punkten 31 står för men att han slutit sig till att tanken måste ha varit att det skulle formuleras en text med anknytning till någon betalningsregel i avtalet. R.J. har uppgett att ”Not” markerade att meningen var att det skulle skrivas en ny protokollsanteckning samt att hänvisningen i anmärkningen skulle avse den nya protokollsanteckningen, som emellertid aldrig skrevs.

G.H. har uppgett att han inte känner igen att det skulle ha förts något resonemang om att ersätta innehållet i protokollsanteckning 31 med något annat samt att ”Not” syftade på att anteckningen på något sätt skulle tas in i själva avtalet. R.K. har uppgett att arbetsgivarsidan i förhandlingarna enligt sin första framställning ville ta bort anteckningen vilket förbundet sade nej till. Han har vidare uppgett att arbetsgivarparterna då tog fram ett nytt arbetspapper och att ordet ”Not” hade skrivits i detta papper vid punkten 31 för att markera att den i fortsättningen inte skulle stå bland protokollsanteckningarna utan under anmärkningarna till § 7.

Av vad som sålunda framkommit och av den muntliga utredningen i övrigt framgår att det bland dem som var inblandade i arbetet med ändringarna av traktamentsreglerna rådde delade meningar om vad resultatet av arbetet blev i fråga om protokollsanteckning 31. Vad som talar för att anteckningen inte skulle gälla är det förhållandet att den inte längre finns med i den särskilda bilagan med protokollsanteckningar liksom att det ovanför rubriken ”Protokollsanteckningar” i den bilaga som fogades till själva avtalsuppgörelsen anges att ”Avsnittet protokollsanteckningar får ny lydelse enligt följande”.

Det framgår å andra sidan inte uttryckligen någonstans i avtalsuppgörelsen att protokollsanteckningen upphävts. Det kan samtidigt konstateras att det i ingressen till bilagan med protokollsanteckningar anges att uppställningen där är ett ”urval” av de viktigaste protokollsanteckningarna. Det är också ostridigt mellan parterna att det finns åtminstone en gällande protokollsanteckning som inte finns med i bilagan trots att innehållet i den har direkt betydelse för förhållandet mellan den enskilde arbetsgivaren och arbetstägarna. Det kan i sammanhanget tilläggas att det i den undertecknade överenskommelsen med 2004 års avtalsuppgörelse anges att avtalsparterna enas om att för avtalstiden ”prolongera mellanvarande avtal” med ”följande ändringar och tillägg”.

Det nu anförda talar enligt Arbetsdomstolens mening för att protokollsanteckningen alltjämt utgör avtalsinnehåll mellan parterna.

Något som måste tillmätas stor betydelse är inte minst innehållet i den nya anmärkningen till § 7, som alltså tillkom i och med 2004 års avtal. I den anmärkningen görs faktiskt en uttrycklig hänvisning till protokollsanteckning 31. Detta talar förvisso för att protokollsanteckningen är avtalsinnehåll även i 2004 års avtal.

Slutsatsen av det anförda blir att Arbetsdomstolen finner att innehållet i protokollsanteckning 31 fortfarande utgör en del av kollektivavtalet och att tolkningsfrågan därför skall bedömas med utgångspunkt från texten såväl i § 7 mom 7 som i anmärkningen till den bestämmelsen och i protokollsanteckningen. Med den utgångspunkten finner Arbetsdomstolen att avtalet skall tolkas i enlighet med förbundets uppfattning och att det alltså inte skall ske någon minskning av utgående traktamenten med hänvisning till att traktamente har lyfts i mer än tre månader.

Sammanfattande ställningstagande

Den bedömning som Arbetsdomstolen har gjort leder till att arbetsgivarparternas talan skall avslås medan bolaget skall betala omtvistade traktamenten till de berörda arbetstagarna. Det råder inte tvist om storleken av de yrkade beloppen. Domstolens bedömning innebär också att bolaget brutit mot kollektivavtalet och därför skall betala skadestånd till såväl förbundet som arbetstagarna. De yrkade skadeståndsbeloppen är vitsordade.

Rättegångskostnader

Med denna utgång har arbetsgivarparterna förlorat målet och skall därför ersätta förbundets rättegångskostnader. Det belopp som har yrkats är inte tvistigt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår VVS-Installatörernas och NVS Installation Aktiebolags talan.
2. NVS Installation Aktiebolag förpliktas att betala traktamente till L.G.A. med ettusensexhundraåttio (1 680) kr och till R.R. med ettusentvåhundra sextio (1 260) kr, jämte ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 1 januari 2005 till dess betalning sker.
3. NVS Installation Aktiebolag förpliktas att betala allmänt skadestånd till Svenska Byggnadsarbetareförbundet med femtusen (5 000) kr samt till var och en av L.G.A. och R.R. med tvåtusen (2 000) kr, jämte ränta på beloppen från den 7 juli 2005, allt till dess betalning sker.
4. VVS-Installatörerna och NVS Installation Aktiebolag skall med hälften vardera ersätta Svenska Byggnadsarbetareförbundet för dess rättegångskost-

nader med etthundrasextontusentvåhundrafemtio (116 250) kr, allt avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Per Sundberg, Kurt Eriksson, Peter Jeppsson, Lars Dicander, Anders Tiderman och Staffan Holmertz. Enhälligt.

Sekreterare: Karin Hellmont